

לעילוי נשמת
שלום בן משה

המשנה עם מפרשים, מסודרים ומנוקדים

The Mishnah with Commentaries, Vowelized and Organized

גליון
5

פאה פרק ב'

ד מעשה שזרע רבי שמעון איש המצפה לפני רבן גמליאל, ועלו ללשפת הגזית ושאלו. אמר נחום הלבלר: מקובל אני מרבי מיאשא, שקבל מאבא, שקבל מן הזוגות, שקיבלו מן הנביאים, הלכה למשה מסיני, בזרע את שדהו שני מיני חיטין – אם עשאן גורן אחת, נותן פאה אחת, שתי גרנות, נותן שתי פאות. הלבלר - הסופר.

הזוגות - הם כל אותן שנים שנים הנזכרים בפרק קמא דמסכת אבות, שקבלו שנים מפני שנים עד מפני שמעון הצדיק.

ה שדה שקצרוה כותים, קצרוה לסטים, קרסמיה גמלים, שברמה הרוח או בהמה, פטורה.

שדה שקצרוה כותים - לעצמן, ולא שקצרוה פועלי כותים לישראל, דאז הוי כאילו קצרוה ישראל.

קרסמיה גמלים - דרך הנמלה לחתוף קנה השיבולת מלמטה. ולזה קורים קרסום, לשון (תהילים פ"ד) "יכרסמנה חזיר מיצר".

פטורה - דכתיב גבי פאה "ובקוצרם" - עד שתהיו אתם הקוצרים.

קצר חציה וקצרו לסטים חציה, פטורה, שחובת הפאה בקמה.

שחובת הקציר בקמה - כלומר: חובת הפאה של זה, הניחה בקמה. ונהי דאם כלה שדה, חזרה פאה לעמרים, ותייב להפריש פאה מן העמרים, הני מילי היכא דכלה הוא, אכל הכא

פאה פרק ב'

ד ולתרובין, כל הרואין זה את זה. כל הרואים זה את זה - כל זמן שהעומד אצל אחד מהאילנות יכול לראות האילן האחר, אף על פי שיש ביניהן גדר, אינו מפסיק, ולוקח פאה מאילן אחד על חבירו. אמר רבן גמליאל: נוהגין היו בית אבא נותנין פאה אחת לזיתים שהיו להם בכל רוח, ולתרובין כל הרואין זה את זה.

לזיתים שהיו להם בכל רוח - פאה אחת היו נותנים על כל הזיתים שהיו להם לצד מזרחה של עיר, ופאה אחרת על כל הזיתים שהיו להם לצד מערבה, וכן לארבע רוחות.

רבי אליעזר ברבי צדוק אומר משמו: אף לתרובין שהיו להם בכל העיר.

שהיו להם בכל העיר - אין נותנים כי אם פאה אחת לכולן, אף על פי שאין רואין זה את זה. ואין הלכה ברבי אליעזר ברבי צדוק שאמר משמו, אכל הלכה ברבן גמליאל.

ה הזורע את שדהו מין אחד, אף על פי שהוא עושהו שתי גרנות נותן פאה אחת. זרעה שני מינין, אף על פי שעשאן גורן אחת נותן שתי פאות.

הזורע את שדהו שני מיני חיטין - עשאן גורן אחת, נותן פאה אחת, שתי גרנות, נותן שתי פאות.

שני מיני חיטין - כגון שחמתית ולבנה.

פאה
פרק ג'

פאה אחת על הכל.

לא נחלקו אלא כשיש עשר אילנות בבית סאה.

ב המנמר את שדהו ושייר קלחים לחים – רבי עקיבא אומר גותן פאה מפל אחד ואחד, וחקמים אומרים מאחד על הכל.

המנמר - מלקט שדהו מקומות מקומות, דמחזי כמנומר, לשון (ירמיה י"ג כג) "ונמר חברבורתיו", שקצר התבואה שנתבשלה ראשון ראשון בשדה.

ושייר קלחים לחים - אותן שלא נתבשלו.

גותן פאה מפל אחד ואחד - כשחוזר ללקט הקלחים לחים ששייר, דנימור מפסיק, ולא אתחלתא דקצירה חשיבא.

ומודים חכמים לרבי עקיבא בזורע שבת או חרדל בשלשה מקומות, שהוא גותן פאה מפל אחד ואחד.

בזורע שבת - גרן שקורין לו אניט"ו בלעז.

שהוא גותן פאה לכל אחת ואחת - מפני שאין דרכן לזרוע מהן שדה אחת, לפיכך חשובין כל אותן ערוגות כאילו כל אחת מהן שדה אחת.

ושבת וחרדל חייבים בפאה אף על פי שאין נותנין פאה לגרן, משום דלזרע עבידי, וכמיני זרעים חשיבי. והלקה פתחמים.

ג המחליק בצלים לחים לשוק ומקיים יבשים לגורן, גותן פאה לאלו לעצמן ולאלו לעצמן.

המחליק בצלים - אית דמפרשי לשון (בראשית כ"ז יא) "ואנכי איש חלק", על שם שכשנתלשו, נשאר המקום חלק. ואית דמפרשי המחליק כמו המחלק, שנוטל חלק מן הבצלים לחים למכרן בשוק, וחלק אחר מניח יבשים לגורן לקיום.

גותן פאה לאלו לעצמן - דכשני מיני חיטים דמו.

פאה
פרק ג'

הכא הוא לא כלה.

ה קצרוה ליסטים חציה וקצר הוא חציה, גותן פאה ממה שקצר.

קצר חציה ומכר חציה, הלוקח גותן פאה לכל. קצר חציה והקדיש חציה, הפודה מיד הגזבר הוא גותן פאה לכל.

הלוקח גותן פאה לכל - שחובת הפאה ממה שקצר נשאר בזה החצי שקנה הלוקח, והני כאילו לא מכר לו אלא מה שנשאר בשדה אחר שיוציא ממנה הפאה שראוי להוציא מאותה שדה. וכן הפודה מיד הגזבר, מוציא מן החצי שפדה הפאה הראויה לשדה כולה.

א מלבנות התבואה שבין הזיתים - בית שמאי אומרים פאה מפל אחת ואחת, בית הלל אומרים מאחד על הכל. ומודים שאם היו ראשי שורות מעורבין, שהוא גותן פאה מאחד על הכל.

מלבנות - ערוגות מרובעות. ובשביל שעשויות כדפוס הלבנות, קרויין מלבנות.

שבין הזיתים - והוא הדין לכל שאר אילנות. ונקט זיתים לאשמוענין דאפילו זיתים שחייבים בפאה, לא מפסקי לבית הלל, וכל שכן שאר אילנות שאין חייבין בפאה, דפשיטא דלא מפסקי.

בית שמאי אומרים פאה מפל אחד ואחד - מפל מלבן ומלבן. הואיל ועומדות הערוגות פסקי פסקי, ואין מתערבין זו עם זו, קסברי בית שמאי דמפסקי זיתים. אבל היכא דראשי שורות מתערבים מזה לזה, מודו דלא מפסקי.

ובזמן שהאילנות מרוחקים זה מזה, עד שבקרקע בית סאה, שהוא חמשים אמה על חמשים אמה, אין בו עשרה אילנות, מודים בית הלל שנותן פאה לכל מלבן ומלבן. דהואיל והאילנות מרוחקים, נראין הדברים שלא בשביל האילנות נעשו המלבנות.

ובזמן שהאילנות רצופים, ויש עשר אילנות בפחות מבית סאה, מודים בית שמאי שנותן

פאה פרק ג'

שנים שלקחו את האילן, נותנין פאה אחת.
לקח זה צפונו וזה דרומו – זה נותן פאה
לעצמו, וזה נותן פאה לעצמו.

שלקחו את האילן – מהנך אילנות דחשיב
בפרק קמא שחייבים בפאה.

המוכר קלחי אילן בתוך שדהו, נותן פאה
מכל אחד ואחד.

המוכר קלחי אילן – שרשי צמחים שחייבין
בפאה, ולא מכר לו הקרקע, נותן הלוקח פאה
מכל אחד ואחד.

אמר רבי יהודה: אימתי? בזמן שלא שׂיר
בעל השדה. אבל אם שׂיר בעל השדה, הוא
נותן פאה לכל.

בזמן שלא שׂיר – כלומר: אם לא התחיל בעל
השדה לקצור או ללקט פירות, אז הוא דחייב
הלוקח ליתן פאה.

אבל אם התחיל בעל השדה לקצור שדהו קודם
שמכר את אלו, שנשאר מן השדה שלא נקצר או
שלא נלקט, בעל השדה הוא הנותן פאה על
הכל. דמכי אתחיל בקצירה או בלקיטת הפירות,
איחייב בפאה של כל השדה.

ורבי יהודה לפרושי מלתיה דתנא קמא אתא,
וכן הלכה.

ד רבי אליעזר אומר: קרקע בית רובע
חייבת בפאה.

קרקע בית רובע – מקום שראוי לזרוע בו
רובע הקב, ופירשו בו שהוא עשר אמות ומחצה
על עשר אמות בקירוב.

רבי יהושע אומר: העושה סאתים.

העושה סאתים – רבי יהושע לא אזיל בתר
זריעה, אלא קרקע המוציאה סאתים, שהן שנים
עשר קבין.

רבי טרפון אומר: ששה על ששה טפחים.

רבי יהודה בן בתירה אומר: כדי לקצור
ולשנות – והלכה כדבריו.

לקצור ולשנות – הרך הקוצרים אוחו מלוא

פאה פרק ג'

וכן באפוניו, וכן בכרם.

וכן בכרם – וכן המחליק בכרם, דינו כמחליק
בבצלים.

המידל נותן מן המשואר על מה ששׂיר.

המידל נותן מן המשׂיר על מה ששׂיר –
בזמן שהבצלים זרועים רצופים, נוטל מהם
אחד מבינתיים כדי שהנשארים יתגדלו ברוח
ויעשו גסים. וזהו הנקרא מידל, שדולה ושולף
אותם ממקומם. ותנן "איזהו מידל? נוטל אחת
ומניח שנים".

ואותן שעוקר ליתן רוח לנשארים אינם חייבין
בפאה, לפי שתקנת הנשארים היא. הילכך נותן
פאה מן הנשאר לבד, והנעקר פטור מכלום,
דלא חשיבא קצירה.

והמחליק מאחת יד נותן מן המשואר על
הכל.

המחליק מאחת יד – כלומר: מענין אחד – או
כולו לגורן או כולו לשוק. ורמב"ם פירש
"מאחת יד" – ממקום אחד, שהחלק שנוטל
למכור בשוק, אינו נוטל אותו מכאן ומכאן,
אלא כולו מצד אחד.

ה האמהות של בצלים חייבות בפאה, ורבי
יוסי פוטר.

האמהות של בצלים – בצלים גדולים
שמניחין אותן לגדל זרע, ומתוך שמשתהין
בארץ לא חזו לאכילה אלא על ידי הדחק, ולכך
פטר רבי יוסי. ואין הלכה כמותו.

מלבנות הבצלים שבין הירק – רבי יוסי
אומר פאה מכל אחת ואחת, וחכמים אומרים
מאחת על הכל.

מלבנות הבצלים שבין הירק – סבר רבי יוסי
דירק כזרע אחר דמי, שאין דרך בני אדם להיות
מכנים בצלים בין הירק, ותנן לעיל בפרק שני
דזרע אחר מפסיק. ואין הלכה כרבי יוסי.

ו האחין שחלקו, נותנין שתי פאות. תזרו
ונשתתפו, נותנין פאה אחת.

פאה פרק ג'

כפו מן הקמה וקוצר, כדכתיב (תהילים קכ"ט)
"שלא מלא כפו קוצר". ואם יש בקמה כדי
למלאות כפו שני פעמים, חייבת בפאה.

רבי עקיבא אומר: קרקע כל שהוא חייבת בפאה, ובביכורים, ולכתוב עליו פרוזבול, ולקנות עמו נכסים שאין להם אחריות בכסף ובשטר ובחזקה.

קרקע כל שהוא חייבת בפאה - דסבירא ליה "פאת שרד" כל שהוא משמע, ופליג אכולהו.

ובביכורים - דכתיב בהו "אדמתך". והני מילי בביכורי חיטה ושעורה, אבל בביכורים של אילן אינו חייב אלא אם כן יש לו קרקע שש עשרה אמות סביב לאילן, שהוא שיעור יניקתו.

ולכתוב עליה פרוזבול - הלל תיקן פרוזבול - כשראה שהיו נמנעים מלהלוות לעניים מפני השביעית שמשמטת החוב, תיקן שיהא מוסר שטרותיו לבית דין, וכתב "מוסר אני לכם פלוני ופלוני הדיינין, כל חוב שיש לי שאגבנו כל זמן שארצה", ומשפתבו לו שטר זה, שוב אין שביעית משמטת חובו.

ודוקא כשיש קרקע כל שהוא ללוה, דאז חשיב כאילו החוב גבוי כבר ביד בית דין, ותו לא קרינא ביה "לא גוש". וחסבינן לקרקע כל שהוא כאילו שנה כל החוב, דאין אונאה לקרקעות.

ולקנות עמה נכסים שאין להם אחריות - דמטלטלין נקנין אגב קרקע בכסף בשטר ובחזקה, כדתנן בפרק קמא דקידושין, ושם מפורש.

הפוחת נכסיו שכיב מרע - שיייר קרקע כל שהוא, מתנתו מתנה.

שכיב מרע - השוכב על מיטתו מחמת חולי.

שיייר קרקע כל שהוא - כל הני שיייר קרקע כל שהוא דתנן במתניתין מכאן ועד סוף פרקין, לאו דוקא קרקע, דהוא הדין מטלטלים כל שהן. אלא אידי דתנא רישא גבי פאה וביכורים ופרוזבול קרקע כל שהוא, תנא בכל הנך נמי קרקע כל שהוא.

פאה פרק ג'

מתנתו קיימת - אם קנו מידו על המתנה, אף על פי שעמד מחליו, אינו יכול לחזור בו - הואיל ושייר לעצמו כל שהוא, גלי דעתיה דלאו מחמת מיתה כתב המתנה.

לא שיייר קרקע כל שהוא, אין מתנתו מתנה. לא שיייר קרקע כל שהוא - לעצמו, מסתמא לא שביק אינש נפשיה ערטילאי, ואם לא שהיה חושב ודאי שגמות, לא היה נותן כל נכסיו. הילכך אם עמד חוזר, ואפילו קנו מידו.

הפוחת נכסיו לבניו, וכתב לאשתו קרקע כל שהוא, אבדה כתובתה.

וכתב לאשתו קרקע כל שהוא אבדה כתובתה - בשכיב מרע מיירי, שמחלק נכסיו לבניו, וכתב לאשתו חלק בין הבנים, ושמצה איהי ושתקה, ולא אמרה "כתובתי אני גובה" או פיוצא כזה, אבדה כתובתה.

רבי יוסי אומר: אם קיבלה עליה, אף על פי שלא כתב לה, אבדה כתובתה.

רבי יוסי אומר אם קבלה עליה - שתהא שותפת בין הבנים, אפילו לא קנו מידה, והוא לא צוה שיקתבו כן בפניה, אבדה כתובתה, ושוב אינה יכולה לחזור בה. ואין הלכה כרבי יוסי.

הפוחת נכסיו לעבדו, יצא בן חורין.

הפוחת כל נכסיו לעבדו - שכתב "כל נכסיו נתונים לפלוני עבדי", הרי העבד בכלל הנכסים, ונתן לו את עצמו. והא דקאמר "עבדי", היינו עבדי שהיה כבר.

שיייר קרקע כל שהוא, לא יצא בן חורין.

שיייר קרקע כל שהוא לא יצא בן חורין - דכל היכא דנחית לשיירא, אמרינן לדידיה נמי שיייר, וכי אמר "כל נכסי לך", אשאר נכסים קאמר, ולתנופי ליה קאתי ולא שחרריה, כיון דלא אמר ליה "עצמך ונכסי".

ואפילו אין לו שום נכסים אלא העבד והקרקע ששייר, מפל מקום לא יצא לחירות. דכיון דאין מתקיים דיבור "כל נכסי", דהא אתא "חויץ"

פאה פרק ד'

ב בדלית ובדקל אינו פן – אפילו תשעים ותשעה אומרים לבוז ואחד אומר לחלק, לזה שומעין שאמר כהלכה.

בדלית ובדקל - שמצותן בתלוש.

ג נטל מקצת פאה וזרק על השאר, אין לו בה כלום.

נטל - אחד מן העניים מקצת פאה שליקט כבר, וזרק לו על השאר כדי לקנות.

אין לו בה כלום - אפילו במה שליקט, דקונסין אותו ומוציאין ממנו תלוש והמחובר.

נפל לו עליה, ופירש טליתו עליה, מעבירין אותה הימנו. וכן בלקט, וכן בעומר השקחה.

נפל לו עליה ופירש טליתו עליה - אף על גב דארבע אמות של אדם קונות לו בסימטא ובצדי רשות הרבים, הך בשדה חבירו לא תקינו ליה רבנן שיקנו לו ארבע אמותיו. אי נמי, כיון דנפל עליה, גלי דעתיה דבנפילה ניחא ליה דליקני, בארבע אמות לא ניחא ליה דליקני.

ד פאה אין קוצרין אותה במגלות, ואין עוקרין אותה בקרדומות, כדי שלא יכו איש את רעהו.

ה שלש אבעיות ביום: בשחר ובחצות ובמנחה.

שלש אבעיות ביום - שלש פעמים מתגלה בעל הבית ונראה בתוך שדהו, כדי שיקחו העניים פאה. אבעיות לשון גלוי - "נבעו מצפוני" (עובדיה א' ו) מתרגמינן "אגלן מטמרוהי".

בשחר - מפני המניקות, שבניהם ישנים בשחר, ואז יש להם פנאי ללקוט.

ובחצות - מפני התינוקות, שדרךן לצאת בחצות, והולכים ללקוט פאה.

ובמנחה - מפני הזקנים, ההולכים על משענתם, ואין מגיעים לשדה עד שעת המנחה.

פאה פרק ד'

ובטל ליה, דלא פלגינן דיבורא ויהוי בטל לגמרי, לא קנה לא עצמו ולא נכסים.

רבי שמעון אומר: לעולם הוא בן חורין, עד שיאמר "הרי כל נכסי נתונין לאיש פלוני עבדי, חוץ מאחד מריבוא שבהן".

רבי שמעון אומר לעולם הוא בן חורין - בין אין לו נכסים אחרים אלא העבד והקרקע ששיר, ובין יש לו נכסים אחרים, לעולם הוא בן חורין. ומוקמינן דיבור "כל נכסי" בעבד לבדו כשאין לו נכסים אחרים, ולא אמרינן דבמה שאמר "חוץ" בטל דיבורו שאמר "כל נכסי", דפלגינן דיבורא ומקיימינן ליה בעבד, ויצא בן חורין.

חוץ מאחד מריבוא - ולא פירש מהו משיר, דהתם אמרינן דאחד מריבוא דקאמר היינו עבד, ואיהו לא תשיב ליה אלא כאחד מריבוא בנכסים, ואף על גב דשוי טפי. ואין הלכה כרבי שמעון.

א הפאה ניתנת במחובר לקרקע.

הפאה ניתנת במחובר - דכתיב (ויקרא י"ט ט) "לעני ולגר תעזוב" - הנח לפניהם, והם יבזו.

בדלית ובדקל, בעל הבית מוריד ומחלק לעניים.

בדלית - גפן המודלית על גבי עצים או על גבי אילנות.

מוריד ומחלק - דכתיב (ויקרא י"ט ט) "תעזוב אותם" - אותם שאין בהם ספנה אתה עוזב לפניהם, ואי אתה עוזב אותם שיש ספנה בעליהם, אלא מוריד מן האילן ומחלק להם.

רבי שמעון אומר אף בחליקי אגוזים.

בחליקי אגוזים - על שם שאילנות של אגוזים חלקים, ואין בהם קשרים כשאר אילנות, קרויין חליקי אגוזים. ואין הלכה כרבי שמעון.

אפילו תשעים ותשעה אומרים לחלק ואחד אומר לבוז, לזה שומעין שאמר כהלכה.

אפילו תשעים ותשעה - ארישא קאי, בפאה הניתנת במחובר.

פאה פרק ד'

ז הקדיש קמה ופדה קמה, תניב. עמרין ופדה עמרין, תניב. קמה ופדה עמרין, פטורה, שבשעת חובתה היתה פטורה.

קמה ופדה עמרין פטורה - דמקרא דממעטין קציר עובדי כוכבים, ממעטין נמי קציר הקדש, דלאו קצירך הוא. ולענין שכחה, פליגי רבי יהודה ורבנן בהקדיש קמה ופדה עמרין, פי היכי דפליגי בעובד כוכבים שקצר שדהו ואחר כך נתגזיר.

ח פיוצא בו, המקדיש פירותיו עד שלא באו לעונת המעשרות ופדאן, תניבין. משבאו לעונת המעשרות ופדאן, תניבין. הקדישן עד שלא נגמרו וגמרון הגזבר ואחר כך פדאן, פטורים, שבשעת חובתן היו פטורים.

עד שלא באו לעונת המעשרות - היינו מירוח - כשהוא משנה פני הכרי ברחת. אם באותה שעה היו ביד הגזבר, פטורים, ואם לאו, אין ההקדש פוטין.

וגמרון הגזבר - שנגמרו בעודן ביד הגזבר.

פאה פרק ד'

רבן גמליאל אומר: לא אמרו אלא פדי שלא יפחותו. רבי עקיבא אומר: לא אמרו אלא פדי שלא יוסיפו.

שלא יפחותו - משלש עיתים הללו.

והלכה שאין נותנין פאה אלא בשלש עיתים הללו - אין פוחתין מהן, ואין מוסיפין עליהם.

של בית נמר היו מלקטין על החבל, ונותנים פאה מפל אומן ואומן.

של בית נמר - שם מקום, כדכתיב (במדבר ל"ב לו) "את בית נמרה". קושרים חבל בצד הקמה, וקוצרים והולכים עד שיכלה החבל, ומניחים פאה לכל החבל, וחוזרים וקושרים ומניחים פאה. והיינו מפל אומן ואומן, כלומר: מפל שורה ושורה, ועל זה מזכירין אותן לשבח.

י עובד כוכבים שקצר את שדהו ואחר כך נתגזיר, פטור מן הלקט ומן השכחה ומן הפאה.

עובד כוכבים שקצר את שדהו וכו' - דכתיב גבי לקט ופאה (ויקרא כ"ג כב) "ובקוצרם" - פרט לשקצורה עובדי כוכבים, וגבי שכחה קתיב (דברים כ"ד יט) "כי תקצור קצירך ושכחת עומר" - מכאן אמרו: עובד כוכבים שקצר שדהו ואחר כך נתגזיר, פטור.

רבי יהודה מחייב בשכחה, שאין השכחה אלא בשעת העימור.

שאין השכחה אלא בשעת עימור - ובשעת עימור מיהא גר היה, ותניב בכל המצות.

ורבנן סברי הואיל ואיכא שכחה בעומר, ואיכא שכחה בקמה, כדכתיב (דברים כ"ד יט) "ושכחת עומר בשדה" - לרבות שכחת קמה, את שישנו בשכחת קמה, ישנו בשכחת עומר. והאי עובד כוכבים שקצר, שלא היה בשכחת קמה - דאותה שעה עובד כוכבים היה, אף על פי שעכשיו נתגזיר, אינו בשכחת עומר.

ואין הלכה כרבי יהודה.

